

Nieuw in Nederland: de semi-naaktslak *Daudebardia rufa* (Draparnaud, 1805)

David Tempelman

New to the Netherlands: the semi-slug *Daudebardia rufa* (Draparnaud, 1805)

Summary. On 11 November, 2020 a semi-slug was discovered in Piepert (near Eys, municipality of Gulpen-Wittem, province of Limburg) on a wall lining the entrance of a tunnel in the Eyserbeek brook (which underpasses the 'Miljoenenlijn' railway track). It turned out to be the Reddish Daubard *Daudebardia rufa* (Draparnaud, 1805). Ten days later several more living species were collected, demonstrating the existence of a population at this site. *Daudebardia rufa* was already known from Kornelimünster near Aachen in Nordrhein-Westphalia, Germany, approximately 30 km southeast of Piepert. From Belgium no records are known. Whether these new finds in the Netherlands represent a spontaneous expansion of the distribution range of the species or relate to earlier co-transport with natural stones remains elusive.

Een exotische ervaring

Op 11 november 2020 bevond ik me langs de Eyserbeek (Zuid-Limburg). Het was 16 °C en zonnig. Dat is een graad of zes warmer dan normaal, iets dat in 2020 heel vaak is voorgekomen. Ter hoogte van het gehucht Piepert komt de beek in het gebied Roodborn, een prachtig dal met veel bronnen. Heel opvallend daar is de grote hoeveelheid Reuzenpaardenstaart *Equisetum telmateia*, een zeldzame soort die indicator is van bronmilieus. De zuidhelling van het dal wordt gevormd door het enorme talud van de spoorlijn tussen Kerkrade en Schin op Geul (het 'Miljoenenlijntje'). Voorbij Piepert gaat de beek via een tunnel met een pad erlangs onder dit talud door.

De tunnel is aan de zuid- en noordkant afgewerkt met een mooi poortje. Je waant je even in Midden-Europa, wat fijn is tijdens het corona-tijdperk. Aan de noordkant van de tunnelpoort bestudeerde ik het muurtje dat het wandelpad begrenst voordat je de tunnel inloopt (fig. 1). Al snel zag ik een naaktslak, die tot mijn grote verbazing een schelpje op zijn staart meevoerde (fig. 2A, B). Hij kroop op ooghoogte over het vochtige muurtje. Ik wist vaag dat zulke naaktslakken in Midden- en Zuid-Europa voorkomen, maar ik had die nog nooit gezien.

Een opwindende vondst

De vondst werd gemeld op Waarneming.nl en reeds een paar uur later schreef Michael Inden, één van de validatoren voor weekdieren, dat het iets bijzonders zou kunnen zijn. Hij verzocht me de waarneming op het forum te zetten, waarop Gerard Rijtsma een dag later de soort *Daudebardia rufa* suggereerde. Ik heb de waarneming vervolgens aan Armin Dahl en Stefan Kwitt voorgelegd, die de soort kennen uit aangrenzend Duitsland respectievelijk Oostenrijk. Ze schreven me dat de foto goed bij *Daudebardia rufa* paste en dat er eigenlijk geen verwarring mogelijk is met andere soorten. Zij adviseerden een slak te verzamelen om de vorm van de schelp te kunnen bestuderen. *Daudebardia rufa* was nog niet bekend uit Nederland (Nature Today 25-11-2020).

De soort is een roofslak en zit qua voorkomen tussen huisjesslak en naaktslak in. Daarom worden *Daudebardia*-soorten in het Engels 'semi-slugs' genoemd. Overigens wordt de soort door sommigen ingedeeld bij de Oxychilidae (Glansslakken) in een eigen onderfamilie, de Daubardinae, en door anderen in een eigenstandige familie Daubardiidae. De Duitse en Engelse

Fig. 1. De noordelijke entree van de 'spoortunnel' bij Piepert. Foto David Tempelman.

namen zijn respectievelijk Rötliche Daubard en Reddish Daubard; de aanduiding van de kleur slaat op de kleur van het huisje. Het lichaam van het door mij gefotografeerde dier was blauwpaars en ongeveer 15 mm lang.

Fig. 2. *Daudebardia rufa*, Piepert, 11-11-2020. A: Met het huisje van boven gezien; B: met het huisje van opzij gezien. Foto's David Tempelman.

Fig. 3. *Daudebardia spec.*, waarschijnlijk *D. rufa*. Piepert, verzameld 21-11-2020. Foto Stef Keulen.

Verspreiding en herkomst

De soort heeft een Centraal- en Zuid-Europese verspreiding (Wikipedia.org). De dichtst bij Nederland gelegen vindplaats is bij Aken, hemelsbreed circa 30 km verwijderd van Eys-Piepert. Uit België is *Daudebardia rufa* niet bekend; wel is de zustersoort *D. brevipes* recent in België zowel in een verwarmde kas in Gent gevonden (Van den Neucker & Soors, 2019) als in het vrije veld in Trooz bij Luik (Bronne & Van den Neucker, 2021). In Engeland is *Daudebardia rufa* in 2015 voor het eerst aangetroffen (Owen *et al.*, 2016).

De lijst met soorten weekdieren in Nederland is de laatste jaren flink gegroeid, ook die van de op het land levende soorten. Vaak betreft het echter exoten of soorten die moeilijk te vinden of te herkennen zijn. Dit geval zou een uitbreiding kunnen zijn van het areaal van een soort die in de nabije omgeving van Nederland inheems is. Het feit dat de soort makkelijk te vinden was in een goed onderzocht gebied (Majoer *et al.*, 2019) suggereert bovendien dat de uitbreiding recent is. De langdurige, ongewoon hoge temperaturen in de herfst van de laatste jaren kunnen daarbij ook een factor zijn. Een andere mogelijkheid is dat de soort is aangevoerd door transport van stenen uit Duitsland gebruikt voor de constructie van de tunnel, het talud en kunstwerken in het waterwingebied.

Tien dagen nadat ik de soort had gemeld werd er door drie leden van de Mollusken Studiegroep Limburg een excursie gehouden naar de vindplaats. Ter plaatse werden zeven levende mutsnaaktslakken aangetroffen (fig. 3), uit strooiselmonsters kwamen nog negen levende exemplaren en 5 lege huisjes (persoonlijke mededeling G. Majoer). Er is dus in Piepert een populatie aanwezig van deze spectaculaire nieuwe soort voor Nederland. Eén van de gevonden lege huisjes is overigens onmiskenbaar afkomstig van de verwante soort *Daudebardia brevipes* (persoonlijke mededeling Wim Maassen). In het gebied komen dus twee *Daudebardia*-soorten voor! Als Nederlandse naam voor de soort *Daudebardia rufa* wordt 'Grote mutsnaaktslak' voorgesteld en voor *Daudebardia brevipes* 'Kleine mutsnaaktslak' (Nature Today 28-11-2020).

Dankwoord

Dank aan Michael Inden, Gerard Rijtsma, Armin Dahl, Stefan Kwitt, Gerard Majoer, Rykel de Bruyne en anderen voor hun tips, informatie en enthousiaste reacties op deze vondst; aan Wim Maassen voor de determinatie van *Daudebardia brevipes*; aan Stef Keulen voor de foto van een verzamelde *Daudebardia* en aan Maria J. Sanabria voor commentaar op het concept van dit artikel.

Geraadpleegde bronnen

- BRONNE, L. & T. VAN DEN NEUCKER, 2020. The carnivorous semi-slug *Daudebardia brevipes* (Gastropoda: Oxychilidae) in Belgium: an overlooked native species? *Belgian Journal of Zoology* 150: 197-202.
- MAJOER, G., J. KOERT & S. KEULEN, 2019. De weekdierfauna van Roodborn. *Natuurhistorisch Maandblad* 108(9): 249-254.
- OWEN, C., B. ROWSON & K. WILKINSON, 2016. First record of the predatory semi-slug *Daudebardia rufa* (Draparnaud, 1805) from the UK (Eupulmonata: Daubardiidae). – *Journal of Conchology* 42(3): 119-121.
- NATURE TODAY, 25-NOV-2020. Nieuwe Nederlandse halfnaaktslak. <https://www.naturetoday.com/nl/nl/nature-reports/message/?msg=26970>.
- NATURE TODAY, 28-NOV-2020. Niet één maar twee nieuwe halfnaaktslakken! <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=26987>.
- VAN DEN NEUCKER, T. & J. SOORS, 2019. The carnivorous semi-slug *Daudebardia brevipes*, a remarkable new greenhouse snail in the botanical garden of Ghent (Belgium) (Gastropoda, Oxychilidae). – *Spixiana* 42(2):192.
- WIKIPEDIA.ORG. https://en.wikipedia.org/wiki/Daudebardia_rufa. Geraadpleegd 30-12-2020.

Adres van de auteur

David Tempelman, Tempelman Ecologie,
davidtempelman67@gmail.com